

2.1 Tekst A: Bereesjiet 2:7-10

Vertaling volgens het choemasj van Dasberg:

- 7 Toen vormde de Eeuwige God de mens, stof van de aarde, en in zijn neus blies Hij levensadem; zo werd de mens een bezielde wezen.
- 8 God plantte een tuin in Eden, in het oosten en plaatste daar de mens die Hij gevormd had.
- 9 En God liet uit de aarde allerlei bomen ontspruiten, lieflijk om te zien en goed om te eten en de boom des levens midden in de tuin en de boom van kennis van goed en kwaad.
- 10 Een rivier ontspringt in Eden om de tuin te drenken en vandaar splitst hij zich tot vier grote rivieren.

2.2 Herhalen en vertalen

Pasoek 7

וַי is een *omkeerwaw* / וְהוֹפְיָן, dat betekent dat ondanks dat de vorm van het werkwoord toekomstige tijd is, je het toch als verleden tijd moet vertalen.

י voor de stamletters: toekomstige tijd, derde persoon enkelvoud (*hij*)

.י.צ.ר.: de drie stamletters

וַיִּצְרָה: *hij vormde, hij schiep*

De grondbetekenis van הוֹי.ה.ה. heeft met *zijn* te maken.

הָאָדָמָה heeft dezelfde stamletters (א.ד.ם.) als אָדָם

חַיִּים betekent: *leven*.

נְשָׁמַת חַיִּים betekent *levensadem* of *levende ziel*. Vertaling Dasberg: *levensadem*.

Pasoek 8

Opvallend: de volgorde van de Hebreeuwse woorden (eerst het gezegde, daarna pas het onderwerp) is precies het omgekeerd als in het Nederlands.

וַיִּצְרָה heeft dezelfde stamletters als יָצַר

Grondbetekenis: *vormen, scheppen*.

יָצַר (pausale vorm, eigenlijk is het יִצְרֶה) is verleden tijd, 3e persoon mannelijk enkelvoud (*hij*).

Vertaling: *hij vormde, hij had gevormd (of: hij schiep, hij had geschapen)*

Pasoek 9

Laatste drie woorden van de beracha: בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ

We zeggen deze beracha wanneer we een vrucht eten die aan een boom groeit.

De stamletters van לְמִרְאָה zijn ר.א.ה.

וְרַע טוֹב betekent: *goed en kwaad*

Pasoek 10

וַיֵּצֵא of יוֹצֵא is tegenwoordige tijd, mannelijk enkelvoud. De tegenwoordige tijd kun je herkennen aan de ו tusschen de eerste en de tweede stamletter. In de tegenwoordige tijd heeft het mannelijk enkelvoud geen achtervoegsel.

Vertaling Dasberg: *ontspringt*

רִאשׁוֹ betekent *hoofd* of *begin*

De Eeuwige God vormde
de mens
(uit) stof van de aarde
en Hij blies in zijn neus
levensadem
en de mens werd
(tot) een levend wezen

פסוק ז
וַיִּצְרֶה (י.צ.ר.) ה' אֱלֹהִים
אֶת הָאָדָם
עֹפָר מִן הָאָדָמָה
וַיִּפַּח בְּאַפָּיו
נְשֵׁמַת חַיִּים
וַיְהִי (ה.י.ה.) הָאָדָם
לְנֶפֶשׁ חַיָּה

De Eeuwige God plantte
een tuin in Eden
in het oosten
en Hij plaatste daar de mens
die Hij gevormd (geschapen) had

פסוק ח
וַיִּטַע ה' אֱלֹהִים
גֶּן-בְּעֵדֶן
מִקְדָּם
וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת-הָאָדָם
אֲשֶׁר יָצַר (י.צ.ר.)

De Eeuwige God liet groeien
uit de aarde allerlei geboomte
aangenaam om te zien
en goed (lekker) om te eten
en de boom van het leven
in het midden van de tuin
en de boom van kennis
van goed en kwaad

פסוק ט
וַיִּצְמַח (צ.מ.ח.) ה' אֱלֹהִים
מִן הָאָדָמָה כָּל עֵץ
נְחָמֵד לְמַרְאֶה (ר.א.ה.)
וְטוֹב לְמֵאֱכָל (א.ב.ל.)
וְעֵץ הַחַיִּים
בְּתוֹךְ הַגֵּן
וְעֵץ הַדַּעַת
טוֹב וָרָע

en een rivier ontspringt in Eden
om de tuin te bevoeien
en van daar splitst hij zich
in (lett: en wordt tot) 4 hoofdstromen

פסוק י
וַנְהַר יֵצֵא (י.צ.א.) מֵעֵדֶן
לְהַשְׁקוֹת (ש.ק.ה.) אֶת-הַגֵּן
וּמִשָּׁם יִפְרָד (פ.ר.ד.)
וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים

2.3 De Tora uitgelegd: tekst A

blz 9 Het antwoord van de midrasj is dat het geen diefstal maar juist een goede daad is wanneer je iets wegneemt en het vervangt door iets anders dat veel beter en kostbaarder is.

in choemasj vertaald met <i>Eeuwige</i>	ה'
meestal vertaald met <i>God</i>	אלהים
Uitgesproken als <i>Adonaj</i>	ה'
Betekenis heeft met <i>zijn</i> te maken	ה'
Betekenis heeft met <i>machtig</i> te maken	אלהים
Eigenschap <i>rechtspraak</i>	אלהים
Eigenschap <i>medelijden</i>	ה'

blz 10 Het kristallen glas symboliseert de wereld (schepping)
 Het ijskoude water symboliseert de מַדְּת הַדִּיּוּן
 Het kokend hete water symboliseert de מַדְּת הַרְחָמִים

2.4a Grammatica: מִן

blz 11 מִן-הָאֲדָמָה = uit de aarde
 מִקֶּדֶם = uit (in) het oosten

- 1) De letter ך valt weg
- 2) De eerste letter van het woord krijgt een stip (דגש)

blz 12 מֵעֵדֶן = uit Eden
 וּמִשָּׁם = en van daar

2.4b Grammatica: ontbrekende stamletters

blz 12 De stamletters van וַיִּכַּל zijn כ.ל.ה.

blz 13 Voorbeeld 1: ך | י | טע
 ך is een omkeerwaw
 י geeft de tijd en de persoon aan: toekomstige tijd, 3e mannelijk enkelvoud (hij)
 ט en ע zijn twee stamletters
 נ.פ.ח.

Voorbeeld 2: ך | י | שם

blz 14 ך is een omkeerwaw
 י geeft de tijd en de persoon aan: toekomstige tijd, 3e mannelijk enkelvoud (hij)
 ש and ך zijn twee stamletters

blz 14 Voorbeeld 3: הַיְ | יְ | הַיְ | יְ | הַיְ

יְ is een omkeerwaw

יְ geeft de tijd en de persoon aan: toekomstige tijd, 3e mannelijk enkelvoud (hij)

הַ and יְ zijn twee stamletters. De derde stamletter is een הַ

blz 15

	נ.ט.ע.	4	י.צ.ר.	1
	ש.י.ם.	5	נ.פ.ח.	2
	צ.מ.ח.	6	ה.י.ה.	3
1	aarde			
2	mens			
3	tuin			
4	boom; geboomte			
5	kwaad			
6	rivier			

2.5 Tekst B: Bereesjiet 2:16-18

Vertaling volgens het choemasj van Dasberg:

- 16 De Eeuwige God gebood de mens: 'Van alle bomen in de tuin mag je gerust eten,
17 maar van de boom van kennis van goed en kwaad mag je niet eten, want op de
dag dat je er van eet, zul je zeker sterven'.
18 Toen zei de Eeuwige God: 'Het is niet goed dat de mens alleen is. Ik zal hem een
passende hulp maken'.

Pasoek 16

יְ is een omkeerwaw

יְ geeft de tijd (toekomstige tijd) en de persoon (3e mannelijk enkelvoud) aan

צוּ zijn twee stamletters

De stamletters van צוּיְ zijn צו.ה. Betekenis: (hij) *gebood*

Pasoek 17

לֹא תֹאכַל = je zult (mag) niet eten

Voorbeeld uit pasoek 16: אָכַל תֹּאכַל = je mag gerust eten

Pasoek 18

י = zijn, van hem. לְבַדּוֹ = hem alleen (in zijn eentje)

Twee andere woorden met dit achtervoegsel: לוֹ and כְּנִגְדּוֹ

אֶעֱשֶׂה betekent *ik zal maken* of *ik zal doen*

כְּנִגְדּוֹ is letterlijk: *tegenover hem*.

Vertaling choemasj: *een passende hulp voor hem*

פְּסוּק טז

De Eeuwige God gebood
de mens
als volgt
van iedere boom in de tuin
mag je (gerust) eten

וַיִּצְוֵה (צ.ו.ה) ה' אֱלֹהִים
עַל הָאָדָם
לֵאמֹר (א.מ.ר.)
מִכָּל עֵץ-הַגֵּן
אָכַל תֹּאכַל

פְּסוּק יז

maar van de boom van kennis van goed en kwaad
van hem (daarvan) zul je niet eten
want op de dag dat je daarvan eet
zul je (zeker) sterven

וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע
לֹא תֹאכַל (א.ב.ל.)
כִּי בַיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ
מוֹת תָּמוּת (מ.ו.ת)

פְּסוּק יח

De Eeuwige God zei
(het is) niet goed
dat de mens is
in zijn eentje
Ik zal voor hem maken
een hulp tegenover hem, voor hem

וַיֹּאמֶר (א.מ.ר.) ה' אֱלֹהִים
לֹא טוֹב
הָיִיתָ (ה.י.ה.) הָאָדָם
לְבֶדוֹ
אֶעֱשֶׂה-לוֹ (ע.ש.ה)
עֵזֶר כַּנְּגִדוֹ

2.8 Herhaling grammatica

blz 22 Woord 1: מִכָּל Vertaling: van iedere
Woord 2: וּמֵעֵץ Vertaling: en van (de) boom (van)

-מִ- en -מֵ- zijn allebei een verkorte vorm van het voorzetsel מִן. מִן staat als een los woord in de zin, maar -מִ- en -מֵ- zitten vast aan het woord waar ze bijhoren. Wanneer je מִן vastmaakt aan een ander woord, dan valt de letter ן weg. De volgende letter krijgt dan een stip, een דְּגֵשׁ, zoals bij מִכָּל. Wanneer de eerste letter van dat volgende woord een keelletter is (א,ה,ח,ע,ר) dan kan zo'n letter geen דְּגֵשׁ krijgen. In plaats daarvan verandert de klinker . van -מִ- in -מֵ-. Het woord עֵץ begint met een keelletter, dus daarom is het מֵעֵץ.

LES 2 • De eerste mensen

blz 22 Werkwoorden uit tekst A met een omkeerwaw:

hij vormde, hij schiep	וַיַּצַּר
hij blies	וַיִּפֹּחַ
hij werd, was	וַיְהִי
hij plantte	וַיִּטַּע
hij plaatste	וַיִּשֶׂם
hij liet groeien	וַיַּצְמַח

Werkwoorden uit tekst B met een omkeerwaw:

hij gebod	וַיִּצַו
hij zei	וַיֹּאמֶר

Woorden met een verbindingswaw uit tekst A en B:

en goed	וְטוֹב
en (de) boom (van); en een boom	וְעֵץ
en kwaad	וְרָע
en een rivier	וְנָהָר
en van de boom	וּבְמֵעֵץ

1	hij vormde - hij vormde	Woordstam: י.צ.ר.
2	hij maakte (deed) - ik zal maken - om te maken	Woordstam: ע.ש.ה.

2.9 Jahadoet: Kasjroet

- blz 23**
- 1 De eerste mensen mochten alleen plantaardig voedsel eten (van bomen, planten of struiken).
 - 2 Pasook 16: hierin staat dat de mensen van alle bomen in de tuin mogen eten
 - 3 een vegetariër of nog preciezer: een veganist (= iemand die ook geen eieren eet, of melk drinkt etc).

Noach en zijn nakomelingen krijgen toestemming om voortaan vlees te mogen eten.

Het verbod om bloed te eten.

Door het bloed eerst uit het dier te laten lopen (en met aarde te bedekken).

blz 24 Verbod: het eten van de verwrongen vaatzenuwstreng van het heupgewricht.

Oplossing: in sommige landen, waaronder Nederland, worden de achterpoten van een dier uit voorzorg niet gegeten.

In andere landen, waaronder Israël, weet men volgens de overlevering hoe deze zenuwstreng moet worden verwijderd. Daar worden de achterpoten wél gegeten.

blz 24

Diersoort	Kenmerken כָּשֶׁר	Voorbeeld כָּשֶׁר	Voorbeeld טְרִיפָה
zoogdieren	1. geheel gespleten hoeven 2. herkauwen	rund, schaap, geit, ree, hert, damhert, steenbok, gems, antilooop, klipgeit	kameel, klipdas, haas, varken
vissen	1. vinnen 2. schubben	geen voorbeeld in de Tora gegeven	geen voorbeeld in de Tora gegeven
schelp- en schaaldieren	altijd niet kosjer	geen kosjere soorten	geen voorbeeld in de Tora gegeven
vogels	'reine' vogels, verder geen speciale kenmerken genoemd	geen voorbeeld in de Tora gegeven (we eten alleen die vogels waarvan we bij overlevering weten dat ze kosjer zijn, bv kip of eend).	arend, lammergier, wouw, zee-arend, raaf, struisvogel, koekoek, meeuw, havik, sperwer, steenuil, schoe, aalscholver, witte uil, valk, pelikaan, aasgier, ooievaar, reiger, hop, vleermuis
insecten	in zwermen, vier poten en twee extra springpoten (= sprinkhanen)	Arbeh, Sol 'am, Chargol, Chagaw (omdat we niet meer weten welke soorten dit zijn eten we geen sprinkhanen meer)	alle overige insectensoorten
dieren met korte poten	niet kosjer	geen kosjere soorten	hagedis, schildpad, pad Ook: mol, egel, gekko, muis, wezel

blz 25 Aparte borden en bestek	B
Aparte pannen	A en B
Wachttijd	B
Apart deel aanrecht	B
Weggooien	C

blz 27 In het artikel worden de volgende redenen genoemd:

- 1 schadelijk voor de gezondheid (Nachmanides, Maimonides)
- 2 schadelijk voor de geest (Abarbanel)
- 3 Zelfbeperking en discipline, waardoor je joodse identiteit wordt versterkt
- 4 heiligen, verheffen, samenwerkingsverband tussen God en de mensen
- 5 voedsel krijgt spirituele waarde, waardoor de hele voedselketen wordt geheiligd.